

مجموعه ابوالخیر

۱۷ نجی سنہ

صفر ۱۲۱۴

جزء، عدد : ۵۸

املا بخشی

براز زماندن برو غز تهلرده - باخصوص لسانغزی گویا صورت غالبده ترکیجه کلماته یازمق طرفداری اولان اقدام غز تهنسند - املامزه دأر بخنلره تصادف اولمقدهدر .

ابتدا شوراسنی آگلا یهلم ، یاخود آگلا دهلم : بر قومك لسانی تلاحق آرا و افکاردن زیاده اذهان و افکاره دخی حکم و تاثیر میسلم اولان تلاحق ادوار و اعصارك کوستردیگی لزوم ، تعدیل و اصلاح ایدر . بوکما ایسه بذاته لسانغزك کندیبی شاهددر . بوندن آلتی عصر اول یازلمش آثاره باقلسون ، املادهده ، کلماتدهده ، معنادهده بو فرق ظاهر اولور . زمانله املا کندی کندینه دکشمك لزومنی کوسترر . ابتدا تلفظی لسانه ثقیل کلمهگه ، شکلی کوزه اوقونماز صورتده کوریمگه باشلار . صکره کلملر بگنلر و بناء علیه تلفظ و تحریردن مهجور اولور .

بو تبدل یالکز (حروف املاسی مکمل اولمیان) ترکیجه منحصردر ظن اولمسون . دور کماله قدر هر لسان بو تبدل و اصلاح قانونه تابع اوله کلمشدر . بوکون بزم ایچون بر حرفه تعرضه امکان اولمیان کلمات عربیهده دخی ادوار - اولیدهده حال تمامیه بویله ایدی . مثلاً عربیهده (حیوة) (زکوة) (صلوة) گبی کلملری شمعدی بعض فرقه عرب (حیاة ، زکاة ، صلاة) صورتلرنده رسم ایدرلر . نتهکیم بزده بوکلملری هر ایکی صورتلهده تحریر ایدرز . حتی بوکلمه نك مشتقاندن اولان (حیوان) کلمه سنك اصلی (حیوان) صورتنده یازیلور و او یله

اوقور ایدی . مؤخر آیه ثانیسه و او ابدال و بناء علیه حیوان صورتنده استعمال اولندی . بونلره مائل ده یوزلرله الفاظ عربیه وارد .

فرانسز لسانه آشنا اولانلر مزك معلومیدرکه بوندن یوز سنه اول او لسانده دخی بعض کلماتک املاسی شمعی مرعی و متداول اولان املایه مغایر ایدی . مثلاً شمعی Maison صورتنده یازیلان کله یوز سنه اول Moison و شمعی Anglais صورتنده یازیلان کله اوزمان Anglois شکلنده یازیلور ایدی . بوگون دخی (په) (آش) حرفلرینگ اجتماعندن حاصل اولان (ف) صداسنی شامل کلهلردن مثلاً Bosphore و Télégraphe و Photographe کبی لفظلری Bosfore و Télégrafe و Fotografe شکلرنده یازانلر بولنیور . شبهه یوقدرکه بو استعمال کیدرک السنه غریبه نك کافه سنده جاری اوله جقدر . نته کیم اسقاندینا و اسلاو لسانلرنده کندی القابلرنده کی (ف) حرفیله یازلمقده در .

کذا فارسیده دخی بعض کلمات بوندن یوز سنه اول املا دیگرله یازیلور ایدی . مثلاً (آبستن) (آشفتن) کبی کلهلرده کی الف ممدوده لر ایکی الفله (ابستن) (اشفتن) صورتنده رسم ایدیور ایدی .

فقط بر لسانک مجموع الفاظنه نسبتاً بودرلو تغیراته اوغرامش کلهلر شدوذدن معدوددر .

بر لسانک املاسنده آز چوق تغیرات اجراسی ایچون هرشیدن اول قاعده لسانه مراجعت اقتضا ایدر . یوقسه هر اله قلم آلان کاتب افدینک بر لفظی سکون و حرکاتک ذهنجه اویان بر شکلی ایله یازمسی بر لسانک املاسی اصلاح ایتمز . بلکه افساد ایدر . چونکه قاعده بر طرف ایدیلوبده کیفه اتباع ایدیور ایسه ، هر فرد املاده کندی کیفی دستور فصاحت عد ایتمکده معذوردر . او حالده ایسه نه کیمسه کیمسه نك یازدیغنی اوقوبه بیلور ، نه ده کیمسه نك کیمسه یه تعریضه حق اولور . شمعی بر ازده گر چکدن اؤستادمن اولان ذواتک املا بحثده وقتیه میدانه قویعش اولدقلری ملاحظات واقفانه نی نقل ایدمده اقتضا ایدر نه بزرده مطالعه مزی علاوه و ذیل ایدرز :

« اکثر لساندرده یازی سامعه ایچون اوقتور ؛ فقط نظر ایچون یازیلور .
 بزدهده حال بویله در . مثلاً (اولدوغندن) دیرز (اولدیغندن) یازارز .

« هیچ شبهه یوقدرکه بو اعتیاد مجرّد بر کلهبی بشقه درلو سویلیوب، بشقه درلو
 یازمق مراقندن حاصل اولمش برشی دگلدیر . بو یولده اولان تغییرلرک برطاقی
 افعاله قاعده تصریفی بوزمامق ایچون التزام اولنیور . مثلاً ترکجده ماضی مفردک
 لام الفعلنده (یا) بولور دینلش ، (اولدو) کلهسی (اولدی) یازلمش . بر طاقیده
 کلهلرک مأخذ اشتقاقی غائب ایتمک ایچون عربی و فارسی و یاخود اسکی ترکجده
 نه حالده ایسه او حالده ابقا اولنمش : سنامکی دینیور (سناء مکی) یازیور .
 منکشه دینیور (بنفشه) یازیور . داغ دینیور . (طاغ) یازیور .

« واقعا املانک حفظی هر لسانده جاریدر ؛ فقط معارفه ایلرولمش اولان
 اقوامده بر کرّه املا تعین ایتمش و تحریری تلفظه مطاباق اولیان شیلر ایچون
 بین العلاما مباحثلر کچرک . اودرلو مخالفتلرک یا وجودنده بر لزوم و یاخود دفعنده
 بر محذور تعین ایتمشدرده آندن طولانی بولندقلاری حال اوزره ابقالری التزام
 اولنمشدر .

« املانی تعین ایده جک بر قاعده و یا لغت کتابی موجود اولمدیغی حالده بر
 کاتب بزده ایسه چارچوبه یرینه (چرچوه) یازسه و یاخود (چاماشیری) جامه شوی
 یازمسه بیاغی ناموسه طوقه جق بر ردائت ارتکاب ایتمش قدر تعریضه اوضرار .
 بر کرّه مسئلهبی تدقیق ایدلم : افعالک قاعده تصریفی محافظه اولندجقه حفظ
 و تعلیمده بیک درلو صعوبتلر چکیله جگندن، تسهیل املا ایچون تصریفی قاعده سندن
 جیقارمق بر وقت جائز اوله ماز . فقط قاعده، صمرف یازانلرک اراده کیفیه سندن
 حاصل اولمز . افعالک طبیعتندن استخراج اولنق لازم گلور . مثلاً ، افعال
 ترکیه ناک ماضی مفردنده دائماً لام الفعلک (یا) اولسی قاعده مقتضیاتندن دگلدیر .
 ماضی مفردک لام الفعلی یا اولور ؛ اگر ماقبلنده کی حرکه (فحه) و (کسره)
 اولورسه . (واو) اولور اگر ماقبلنده کی حرکه (ضمه) اولورسه .

دیمک که لسانم زده املانک تلفظه مغایرتی قاعده اقتضا ایتمور ؛ بز التزام
ایدیورز .

« اسمایه گنجی : اصل ترکیه اولان و - عربی مستثنا اولمق اوزره - السنه
سارهدن آلنان کله لرده مأخذ اشتقاقی حفظ ایچون تکلف اختیارینه هیچ احتیاج
یوقدر . بخاراده درده (تورت) و عربی کیده دوده (طوت) و قریمده گیشمگه (قایتیق)
دینلکه بو کله لر ایچون استانبولک تلفظنه مغایر بر املا اختیار ایتمک نهدن لازم
کلسون ؟ چر چوهیه (چار چوپه) دینلورده مسمانک درت تختدن مرکب اولدینی
آکلاشیلورسه نه فائده حاصل اولور ؟ انگلیز جهدن (ستم) کله سنی آلمشز (اسلم)
یا بمشز . شمعی ستم (بخار) معناسنهدر دیهرک کله یی اوشکلده یازمق ایچون مجبوری
تصور ایتمک بر سبب وارمیدر ؟ بالعکس بر ایکی عصردن برو لسانم زده یوقدر نزاکت
بولدی . بو یقینلرده ادبیاتم زده اولدقجه بر شیئه بکزه مگه باشلادی . لسان عثمانیک
املای صحیحی شمعیکی تلفظ اوزرینه بنا ایدمیلیدر .

« یوقسه لسانم زده یوقدر لطافتله سویلرکن قریمده تلفظ اولدینی غلطله سویلک
فسی کونده لکه حصر ایدرک ایام رسمیده تاتار قالیغی کیشمک قیلندن اولور .

« مأخذ کلماتی ییلک مباحث فنون و دعاوی حقوقده نزاع لفظی به ممکن اولدینی
قدر آز میدان براقق ، و ادبیاتده الفاظ مشترکه نیک کوچک کوچک فرقلرندن
قاجینه رق وضوح کلامه ممکن اولدینی قدر زیاده مقتدر اولمق ایچوندور .

« بزده ایسه اصل ترکیه اولان کله لرده فن و حقوقه متعلق بر اصطلاح اولمدینی
کبی ، حکم و قوتلرنده اولان فرقی عوامده بیلور . ترکیه الفاظده قوللاندیلمز
املانک وضع اولمیدینی زمان موجود اولان حکم و قوتی شمعی بلکه علی العموم
دکشمشدر .

عربیدن بشقه لسانلردن آلدیلمز کله لریده استدیگمز معناده . استدیگمز قوتده
قوللانونب طور یورز . حتی فارسیدن ترتیب استدیگمز وصف ترکیبیلرک . اضافیلرک

مراد استدیگمز معناری افاده ایتماری ترجه ایچنسنده بولمخلرینه متوققدر . بناء علیه بونلردن آلدیغمز سوزلری استدیگمز کی یازارسق هیچ بر محذور ترتب ایتمز .

یالکمز مسئله عربینک تغیر املاسنده قالور . عربی . لسانمژک مرجع اصطلاحاتی و ادبیاتمژک خزینة ثروتی اولمق جهتیله آنده مأخذی غائب ایده جک بر تغیر اجراسنه قالفیشورسق ، علم و کتابتی خراب ایدرز . زیرا کلمات عربیه تلفظ اولدینی کی یازلمغه باشلانسه ترجهده (نا) و (ذال) و (ظا) کی بر طاقم حرفلری موجود اولمدیغدن ، اکینجیلک معناسنه اولان (حراست) حراست و محذور ایله محظور (محزور) شکلنده یازیله جق . بوحالده مثلاً بر چفتلک مقاوله سنده (حراست) کلمسی گورلدیکی حالده مقاوله چفتلکی اکوب بیجمگمی دأردر ؟ یوقسه حفظ ایتمگمی متعلقدر ؛ نندن آکلاشیلور ؟ و یا خود بر مقاله ادبیهده (محزور) کلمسه تصادف ایدیورسه خطر و یا مانع معنالرندن هانکیسنی افاده ایتمیکی فصل بیلور ؟

« عربیهده بزم مخرجلرینی برلشدیردیگمز حروفی حاوی اولان کلملر تصریفاتیله دوشنیلورسه املانک بو صورته تغیرندن حاصل اوله جق التباسلر حدسمر ، حسابسمر گورینور . بوکاً بناءً حروفک حالی اوزره ابقاسندن بشقه چاره یوقدر . قواعد کلیه دندرکه ، بر نقصان ، دها شیعنه دوشمک اضرائی موجود اولنجه ابقا اولنور . مع مافیه اعتقادمزجه اونقصانکده یک اهمیتی یوقدر . زیرا ظن ایتمیزکه بر آرنأود و یا روم ، بش آلتی سنه چالشمقجه ترجه اوقویوب یازمغه مقتدر اوله بیلسون . ذاتاً آندن آز مدته هیچ بر لسان اوکرمیله مز . بش آلتی سنه لسان عثمانی ایله اوغراشان بر آدمده البته عثمانک املاسنی ، سین و یا صاد ایله تصوّر ایتمز .

شو مقاله دن منفهم اولیور که کلمات عربیه مستثنا اولی اوزره لسانگزك املاسنجه
صرف شیوه مزه موافق صورتده بعض تغییرات معقوله ایله تعدیل و اصلاحه جواز
وارد در . فقط بو جوازی سوء استعمال ایله دیلزه خوش گلان و یا کلیان هر کله نك
صورت املاسنی تغییره چالیشورسوق ، یگیدن بر فائده کوره مدکدن بشقه اسکی
حیرتیده برباد ایتمش اولورز .

از جمله شو (بشقه) کله سنی بر آز وقتدن برو بعض نوظهوران معارف (باشقا)
و یا (باشقه) صورتلرنده رسم و تحریر ایتمکده درلر . بیلیر که بشقه یی اوتدن برو
مضبوطمز اولان شکله یازمقدن شمعدی به قدر نه ضرر گورلمش ، شمعدیکی شکل
عجیبندن نه منفعت متصوردر ؟ باخصوص بشقه لفظنك هانگی کله ایله التباسنه احتمال
وارد در . حال بوکه (باشقا) (شقاوت ایله) معناسنه اولان (باشقا) ایله (باشقه)
دخی (بامکتوب) ایله التباسدن فصل قورتیلور ؟ حال بوکه لسانی بیلان (بشقه) یی
بشقه درلو اوقومغه مقتدر میدر .

بوذواتك بر طاقیده (فصل) کله سنی اصلی (نه اصل) اولدیغنه حرمة
(ناصل) و صکره یی (صوگ) کله سندن مشتق اولدیغی ایچون (صوگره) یاز-
مقده در . حال بوکه ینه آنلر (نه قدر) کله مرکبه سنی کله واحده گی (نقدر)
شکلنده رسم ایتمکده درلر .

اسلافز البته (صکره) نك صوگدن مأخوذ اولدیغی بیلکده بزدن اعلم ایدی .
حال بوکه هیچ بر کله اخرا ایله التباسنه احتمال اولمیدیغی ایچون اختصار مقصدیله
واوی خذف ایدرك قوللانمش . (نه اصل) لفظی دخی بوقیلدندر . فقط بوگون
هیچ بر شهری یوقدر که (فصل شی) دیه جك یرده (نه اصلدر اوشی) دیسون .
زیرا بر شهرینك تلفظی ایله آذربایجان شیوه سی آره سنده مناسبت تصویرینه امکان
یوقدر . بزبوگون (فصلی) نه گی مقامنده قوللانیورز . (اصلی نه اوله) معناسنه
دکل .

سویلندیگی گی یازلمق دخی هر کله حقنده جاری اوله ماز ؛ مثلاً ید معناسنه
اولان (ال) ایله اجنبی معناسنه اولان (ایل) کله لرینی بر برینه قارشیدیررسوق

« ایلدن کلان اوگون اولماز — ایل ایچون قیو قازان الک استدا کندی دوشر »
مثلا ریئت حکمنی زیر وزیر ایتش اولورز .

شناسی مرحوم ضروب امثالی قید ایتش اولدینی مجموعه ده بیانچی معناسنه
اولان (ایل) کاملاً دست معناسنه اولان (ال) رسمنده یازمش . حال بوکه سفیر
معناسنه اولان (ایلچی) بی باب مخصوصنده الفدن صکره یا ایله (ایلچی) قید ایتش .
اوتده عوام شیوه سنی محافظه اصلی فدا ایتش . بریده ایسه (بیانچینک گوندردیکی
آدم) معناسنه اولدینی ایچون مأخذ اشتقاقی محافظه ایلش .

بعض مطبوعاتده گوردیکی اوزره (اوگرنک) دن (اوگرت) امر حاضرینی
(اویرت) رسمنده یازبورلر . شمعی برکله اصلندن بو قدر آریلور ایسه آکا
اصلاح املا نامنی ویرمکه انسانک نصل دیلی واریر . باخصوص « قاش یایارکن
گوز چیقارمق » قیلندن اولان بودرلو تغییرات عجیبه ده نه لطافت و هله نه گبی
سهولت و منفعت متصوردر ؟

حال بوکه (اوگرت) امر حاضرینک که حقیقتده امر مرکبدر . ماده اشتقاقی
(اوکور) در . ترکیبده ایسه (اوکور) تعلیم معناسنه در . و آنکده ماده اصلیه سی
(اوک) در . اوک ایسه صدر معناسنه در . بناء علیه اوکور نقش صدردر که معنای -
لازمیسی تعلیمدر . و بناء علیه اوگرت امر حاضری (اوکور ایت) مخفی در . شمعی
بو کافی یایه ابدال ایله برابر ، برده ها علاوه ایدرک (اویرت) یازار سهق کلات
ایچون هرلسانک اصل الاساسی اولان مشتقات زویه کیدر . صکره برلسانک کلاتی
اغتشاشاندن نصل قورتیلور ؟

اؤلنده طاء ایله مضبوط اولان کلات ترکیبی دال ایله یازمق استیورلر . طاعی
(داغه) طاوی (که طبل محرفیدر) داوله ، طقوزی (دو قوزه) طولانی بی (دولا -
بی) به تبدیل ایدیورلر . بو تغییرات سهولت قرائت ایچونمی ، یوقسه شیوه تکلمده
الزام ظرافت ایچونمی اختیار اولنور اوگرنک استرز ؟ سهولت قرائت ایچون
دینلورسه طانی داله ابدالدن اوتیجه چیقماز . مادام که طاغده بر حرکه وارددر ،
استر طاء ایله یازلسون استر دال ایله یازلسون اوقونمی بردر . صداسنک ثقیل

و یا لین اولمسی ایچونسه عربیده کی نالری ، ذالری ، ضادلری سین ، زاء ، دال و یا
ظاء کبی تلفظ ایدیشمزدن نه ضرر کوردیگمزی سؤال ایله برابر ، آنلر بو یولده
تلفظ اولنوب کتدیجه بریکیلرک دخی ابقاسینده بآس اولمدیغنی و چونکه بالاده کی
(یازی کوز ایچون یازیلور ؛ قولاق ایچون اوقونور) دستوری مسلم اولدقجه، بو کبی
استثنالرک هیچ تأثیری اوله میه جغنی بیاندن کیرو طور میز .
(مابعدی نسخه تالیه ده)

ابوالضیا توفیق

